

Natur & Landbrug
C/o Hald
Pilevænget 7
3500 Værløse

Hvidovre, 5. april 2012

Nordisk KulturlandskabsForbund har til udtalelse fået forelagt spørgsmålet om medvindsafbrænding af vegetation på gravhøje som plejeform.

Baggrund

Baggrunden er et ønske om, på en økonomisk og plejemæssig effektiv måde, at bevare den biologiske mangfoldighed af især lyskrævende plantearter på vore gravhøje i det åbne land.

Gravhøjene fremstår ofte som små oaser i det dyrkede land, hvor rester af den oprindelige overdrevsvegetation har fundet fristed fra den effektive landbrugsdrift, der især påvirker gravhøjene gennem forøget direkte og luftbåren tilførsel af kvælstof og lejlighedsvis sprøjtegifte. Resultatet er, at gravhøjene som oftest er præget af højt voksende, kvælstofyndende planter.

Nordisk KulturlandskabsForbunds opfattelse

Det er Nordisk KulturlandskabsForbunds opfattelse, at den oprindelige overdrevsflora, vi finder på vore gravhøje, er en ligeså oprindelig og vigtig del af vore kulturlandskaber som levende hegn, stengærder, mergelgrave og drikkevandhuller, der tilsvarende rummer rester af oprindelig flora. Floraen er gennem tiden frem til det moderne landbrugs gennembrud i løbet af 1960'erne blevet opretholdt gennem traditionel brug til høslet, og afgræsning og gennem afbrænding og oprensning.

Afbrænding er en særdeles hensigtsmæssig vedligeholdelse på arealer, hvor der ikke finder forårsrensning (rivning, städning) af arealet sted med senere høslet og sammenrivning og endelig afgræsning sted. De tidligere anvendte metoder fjernede dels det tørrede plantemateriale (førnen), dels åbnede de op for jordbunden, hvorved den mere lyskrævende urtevegetation fik bedre muligheder for at spire og udfolde sig. Dette gav samtidig en bedre hækvalitet med langt større indhold af næringsstoffer.

Afbrænding som skånsom metode til vedligeholdelse af arealernes produktivitet er velkendt fra alle nordiske og vesteuropæiske lande, for ikke at sige fra hele verden. I Vestnorge kan bæredygtig, kontinuerlig, afbrænding dokumenteres gennem de sidste 5 - 6.000 år omkring f.eks. området ud for Lygra – Mongstad nordvest for Bergen. Metoderne er velbeskrevne og afprøvede under moderne forhold af bl.a. Lyngheisentret i Lygra.

Nordisk Kulturlandskabsforbund er en ideel interesseorganisation, der arbejder for at øge kendskabet til og værne om de Nordiske kulturlandskaber.

Nordisk Kulturlandskabsforbund

Kontaktperson: Søren Espersen, Stenstykkevej 34, 2650 Hvidovre, Danmark

Tlf.: +45 36 78 30 28 Mobil: +45 27 35 71 12

e-mail: Tordenhuset@mail.dk web-adresse: www.n-kf.org

Når afbrændingsmetoden er bæredygtig, skyldes det, at den udføres i det tidlige forår under forhold, hvor vegetationen er tør, men undergrunden fortsat er fugtig. Desuden foregår den under vindforhold, der sikrer en hurtig, men kontrollabel afbrænding. Når det sker, er det udelukkende den øverste del af førnelaget, der afbrændes. De underliggende frø opnår en kort varmepåvirkning, der i mange tilfælde fremmer spiredygtigheden. Det gælder f.eks. for lyngens vedkommende. Bare få cm. nede i undergrunden er varmepåvirkningen fuldstændig ubetydelig.

Som det fremgår af de udførte forsøg på gravhøje var temperaturen i 10 cm. dybde upåvirket af afbrændingen og lavere på det tidspunkt end de op på 25 ° C, der blev målt på sydsiden dagene før afbrænding. Heller ikke overfladetemperaturerne synes faretruende høje.

Den foreslåede medvindsafbrænding må ikke forveksles med den tidligere udbredte tradition med afholdelse af bål eller blus på gravhøjene. Især, hvor der er tale om Skt. Hans blus, kommer temperaturerne op på betydelig højere gradtal.

Medvindsafbrænding må heller ikke sammenlignes med den hedeafbrænding, der har været udført i Danmark gennem de sidste 200 år. Her har der i reglen været tale om ukontrollable afbrændinger forårsaget af lynnedslag eller modvindsafbrænding af hede med det formål at opdyrke denne i permanente agre. Her var formålet netop at brænde førne- og tørvelaget fuldstændigt af, så det blev muligt at nedbryde det neden liggende al-lag.

Medvindsafbrænding må heller ikke sammenlignes med den "oprindelige" hedebondes afbrænding af små parceller i heden for at dyrke boghvede, rug eller havre. Her indgik afbrændingen i den naturlige vedligeholdelse af hedens mosaiklandskab, som sikrede et dengang optimalt produktionsniveau under hensyn til den begrænsede tilgang til gødningsressourcer. Afbrænding og dyrkning vil fremover indgå med større vægt i hedevedligeholdelsen i Danmark.

Kulturstyrelsen synes at mene, at afbrænding skulle påvirke det næringsfattige miljø på gravhøjene, således at dette skulle blive mere næringsrigt. Der er her tilsyneladende tale om en sammenblanding med afbrænding, som den finder sted i svedjebruget, hvor formålet er at opnå en kortvarig tilgang til næringsstoffer, hvorefter jorden udpines og overlades til en ofte langvarig næringsstofopbygning.

Der er her tale om det modsatte, idet en hyppig afbrænding dels vil bevirke, at en del af næringsstofferne forsvinder i luften med forbrændingsgasserne, dels at en stor del af den næringsholdige aske, ikke mindst p.gr. af gravhøjenes form, vil blive blæst af i løbet af de tørre og ofte blæsende forårsmåneder.

Nordisk KulturlandskabsForbunds anbefaling

Nordisk KulturlandskabsForbund anbefaler, at medvindsafbrænding anvendes generelt på gravhøje i det åbne land. Den nuværende vedligeholdelse med én gang årlig afslåning af vegetationen, der ikke altid fjernes og slet ikke til bunds, efterlader gravhøjene i en uinteressant og mistrøstig brun-grøn tilstand uden megen mulighed for udfoldelse af

biodiversitet. En hurtig afbrænding vil her dels fjerne flere næringsstoffer, dels fremme frøenes spiremuligheder uden risiko for forøget erosion. Resultatet vil blive en langt rigere biodiversitet og langt mere interessante besøgsmaal for publikum.

Temperaturpåvirkning vil som anført ovenstående og som påvist i vedlagte forsøgsprotokol være ubetydelige og langt fra de temperaturer, der påvirker urner, genstande og sten. Yderligere belæg for temperaturpåvirkning kan indhentes fra f.eks. Lyngheisentræet på Lygra.

Nordisk KulturlandskabsForbund finder, at de kulturhistoriske interesser, der knytter sig til vore gravhøje i det åbne land, bedst lader sig varetage gennem kontrolleret afbrænding af højene. Den kulturhistorisk betydningsfulde vegetation genoprettes og bevares omkostningseffektivt. Højene udsættes ikke for erosion. Deres indhold af oldsager og konstruktive detaljer bevares. Deres næringsstofindhold vil blive formindsket med forbedrede bevaringsforhold til følge.

Nordisk KulturlandskabsForbund finder dokumentationen for, at temperaturen i jorden ikke påvirkes af en forårsmedvindsafbrænding tilstrækkelig med de udførte forsøg. Vi ser ingen hindringer for, at metoden finder udbredelse på gravhøje uden yderligere dokumentation af temperaturpåvirkning. Her ser vi dog bort fra gravhøje med helleristninger eller runesten.

Vi mener, at en kontrolleret medvindsafbrænding om foråret på gravhøje ikke kræver dispensation, da det ikke skader. Vi skal derfor anbefale, at forsøget med dokumentation af planternes reaktion kan fortsætte som planlagt.

Med venlig hilsen

Søren Espersen
Sekretær i Nordisk KulturlandskabsForbund